

ДОПЪЛНИТЕЛНИТЕ ХАРЧОВЕ НА
БЪЛГАРСКИТЕ ПРАВИТЕЛСТВА
(2000 – 2010)
второ издание¹

Изследването е част от **кампанията на ИПИ „Разходите на българската държава“**

Институт за пазарна икономика

www.ime.bg

Декември 2010 година

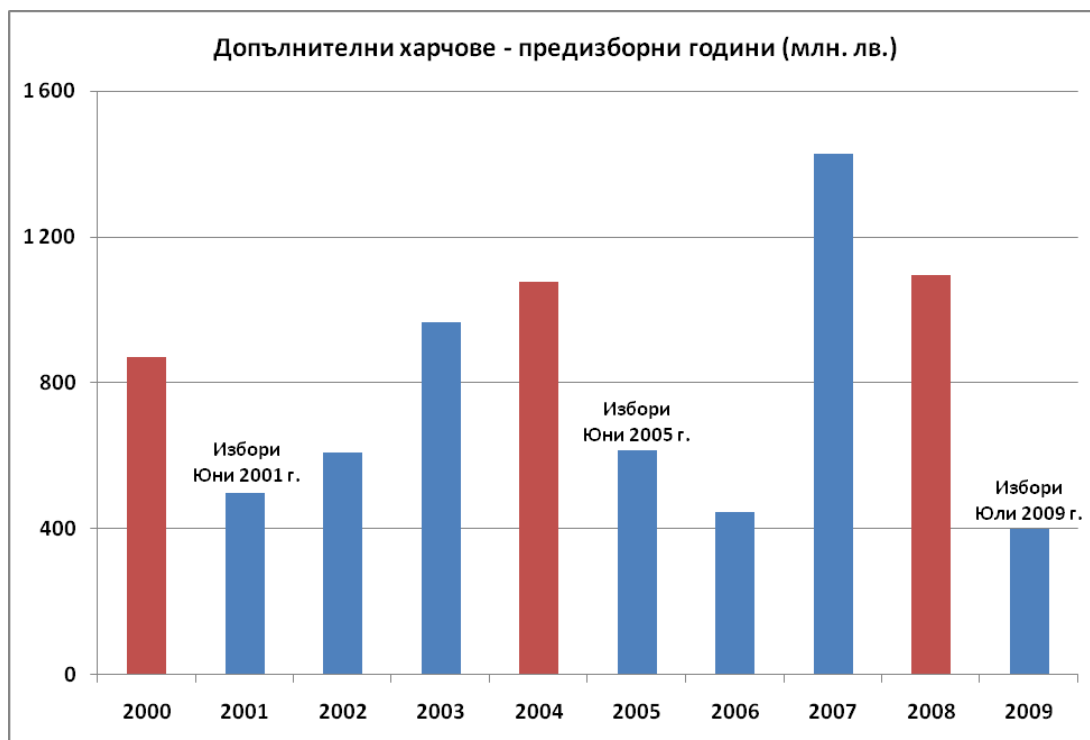
---

¹ Първото издание на анализа „Допълнителните харчове на българските правителства (2000 – 2007)“ е публикувано през месец август 2008 г. Достъпно е [тук](#).

РЕЗЮМЕ

Българската държава харчи много и винаги повече от планираното в началото на годината. Независимо дали икономиката расте или се свива, дали в хазната постъпват рекордни (неочаквани) приходи или постъпленията се сричат заради кризата, българските правителства всяка година решават да похарчат допълнителни средства – такива, които не са предвидили при приемането на държавния бюджет.

За периода 2000 – 2009 година общата сума на допълнително одобрените бюджетни кредити възлиза на **8 млрд. лв.** През всяка една от тези години правителството е харчило допълнителни средства, като най-много те са през 2007 г. – над 1,4 млрд. лв., а най-малко - през 2009 г. – почти 400 млн. лв. В някои години допълнителните харчове достигат до 7-8 % от консолидираните държавни разходи. Данните сочат, че за целия разглеждан период, **1 от всеки 20 лева похарчени от държавата е бил допълнителен разход** – тоест непредвиден и съответно негласуван от Парламента при приемането на бюджета, а допълнително одобрен и похарчен от управляващите.

Източник: МФ, ИПИ

Към тези суми трябва да се прибави и ревизията на Бюджет 2010, която предвиди допълнителни разходи в размер на 1,15 млрд. лв. Тази сума най-вероятно ще бъде по-голяма в края на годината, но няма окончателни данни. Така, ако се прибавят и допълнителните харчове за 2010 г., то общата сума (2000 – 2010) вече приближава **10 млрд. лв.**

В преобладаващите случаи, допълнителните разходи се гласуват **набързо и непрозрачно**, като липсва какъвто и да е анализ за очаквания ефект. Най-много допълнителни разходи се правят в **годините, предхождащи парламентарни избори**, като остава отворен въпросът до каква степен това се дължи на желанието да се „стимулират“ гласоподавателите и до каква

степен може да се говори за разходи „като за последно“. И в двата случая, мотивите за допълнителните харчове са изкривени и са в ущърб на обществото – **данъкоплатците плащат, а ефект няма**. Подробните данни потвърждават това – в огромната си част това не са разходи за извънредни/непредвидени случаи или пък за структурни реформи, а просто за **покриване на текущи разходи** на държавата.

Въз основа на наличните данни, както и от опита от последните години, препоръките на ИПИ са за установяване на ясни правила за допълнителните разходи:

- **Всеки допълнителен разход да се гласува от Народното събрание** – независимо от размера или източника (резерв, преизпълнение на приходи или др.);
- Задължително всяко харчене на допълнителни средства да бъде **аргументирано и придружено от икономическа оценка на разходите и ползите**. Особено важно е тези анализи да бъдат на разположение на народните представители и обществото преди и по време на обсъждането им;
- Министерство на финансите **да изготвя и публикува отчет на всички допълнителни харчове през годината** – как са били похарчени средствата и какви са постигнатите резултати.

Ревизията на бюджет 2010 показва, че в рамките на годината могат да настъпят много промени, най-вече заради голямо разминаване на очаквания и реалност. По-строгите правила при допълнителните харчове изискват от само себе си и по-строги правила въобще по отношение на фискалната политика:

- Одобряването на **бюджет с прекомерен дефицит** (над 3% от БВП) да е възможно с **мнозинство две трети от народните представители** в парламента – правило записано в Закона за устройство на държавния бюджет или в Конституцията;
- В случай на **преизпълнение на приходите** парите да отиват във **фискалния резерв** и да се използват за **погасяване на публичен дълг и структурни реформи**, например пенсионна и здравна реформа.

Всичко това е особено важно сега, когато фискалната политика на страната е изправена пред сериозно изпитание – две поредни години на прекомерен дефицит и предстояща 2011 г. с бюджетно салдо на ръба. Строгата фискална политика, в т.ч. по отношение на допълнителните харчове, е необходима повече от всякога за гарантиране на сигурността, връщане на доверието и по-бързото възстановяване на икономиката. Всеки допълнителен разход през 2011 г. може да доведе до прекомерен дефицит и да препъне както възстановяването, така и членството в еврозоната. За да влезем в групата на фискално „разумните“ страни, следващата година трябва да бъде първата, в която няма да се правят допълнителни разходи, освен тези, вече гласувани в Бюджет 2011.

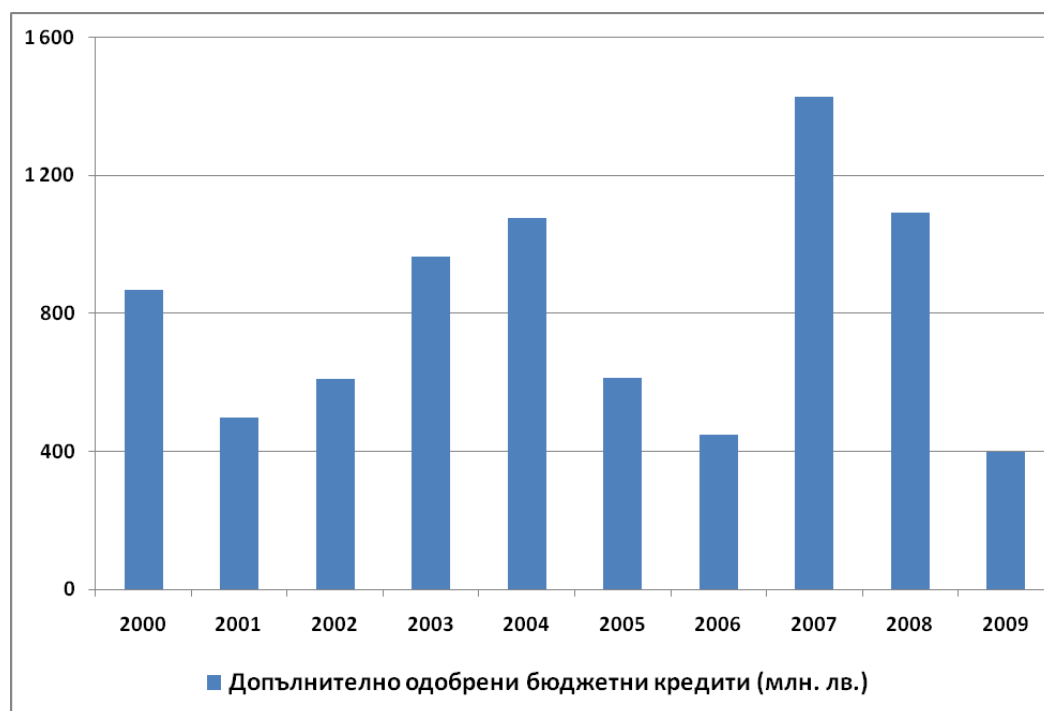
ДОПЪЛНИТЕЛНИТЕ ХАРЧОВЕ НА БЪЛГАРСКИТЕ ПРАВИТЕЛСТВА

ПРЕГЛЕД НА ПОСЛЕДНИТЕ 10 ГОДИНИ

Българската държава харчи много и винаги повече от планираното в началото на годината. Независимо от това дали икономиката расте или се свива, дали в хазната постъпват рекордни (неочаквани) приходи или постъпленията се сричат заради кризата, българските правителства всяка година решават да похарчат допълнителни средства – такива, които не са предвидили при приемането на държавния бюджет.

Каквото и да се планира при приемането на бюджета, правителството е изкушено да харчи допълнително. В общия случай дори не става дума за извънредни разходи, свързани с бедствия и аварии или пък разходи за смели структурни реформи. Огромната част от тези допълнителни харчове финансират текущи разходи на държавата – те не гасят пожари и не спомагат за структурни промени/реформи.

За периода 2000 – 2009 година общата сума на допълнително одобрените бюджетни кредити възлиза на **8 млрд. лв.** През всяка една от тези години правителството е харчило допълнителни средства, като най-много са похарчени през 2007 г. – над 1,4 млрд. лв., а най-малко - през 2009 г. – почти 400 млн. лв. В някои години допълнителните харчове достигат до 7-8 % от консолидираните държавни разходи. Данните сочат, че за целия разглеждан период, **1 от всеки 20 лева похарчени от държавата е бил допълнителен разход** – тоест непредвиден, а допълнително одобрен.

Източник: МФ, ИПИ

Към тези суми трябва да се прибави и ревизията на Бюджет 2010, която предвиди нови (допълнителни) разходи в размер на 1,15 млрд. лв. Тази сума най-вероятно ще бъде по-голяма в края на годината, но засега няма окончателни данни. С цел изчерпателност и точност на данните сумата за 2010 г. не е представена в графиките и таблиците на изследването, но тя е взета под внимание в анализа, изводите и препоръките. Ако се прибавят и допълнителните харчове за 2010 г., то общата сума (2000 – 2010) вече приближава границата от 10 млрд. лева.

През 2009 г. са направени най-малко допълнителни харчове, както като абсолютна сума, така и съотнесено към консолидираните държавни разходи. Факторите за това са различни – ново правителството, поява на бюджетен дефицит и др. Много разплащания на правителството бяха забавени в края на 2009 г. и се появиха като допълнителни разходи през 2010 г. Така или иначе, въпреки тежкото състояние на бюджета в последните две години, правителството продължава да харчи допълнителни средства под натиска на различни групи от обществото.

Източник: МФ, ИПИ

ПЛАНИРАН РЕЗЕРВ И ДОПЪЛНИТЕЛНИ ХАРОЧВЕ

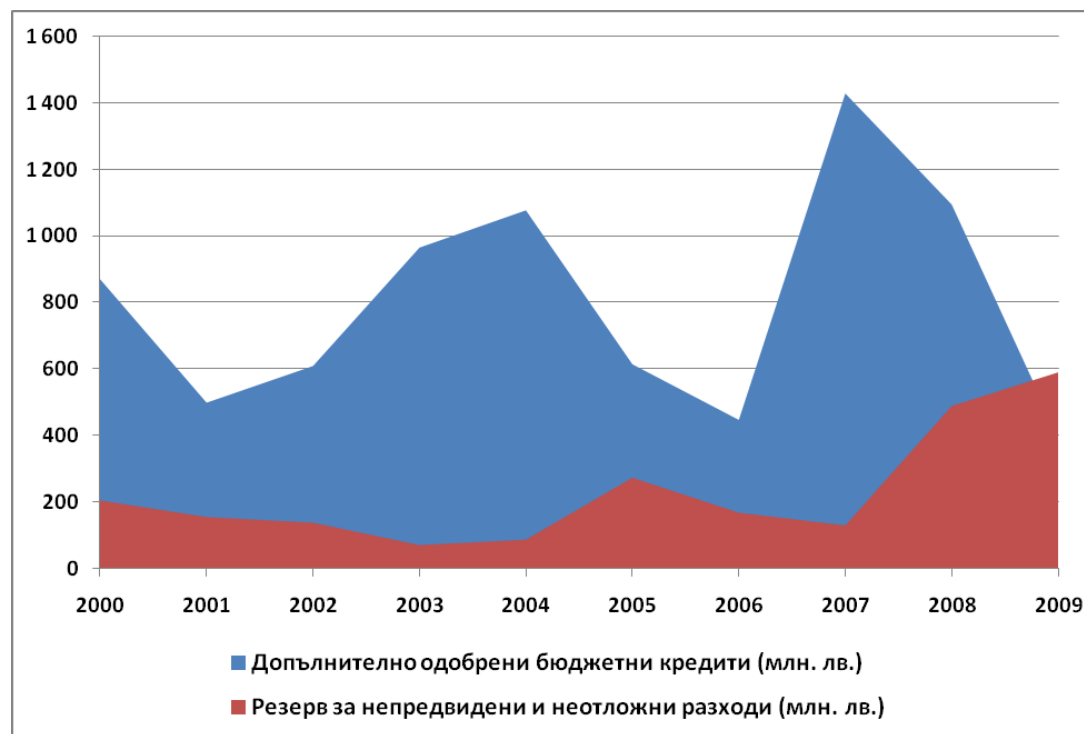
Разликата между планирания в началото на годината резерв в бюджета и допълнително похарчени средства през годините е много сериозна. В този резерв влизат средства, които нямат конкретно предназначение, тоест замисълът е да служат като буфер и да бъдат използвани за неотложни нужди – **бедствия и аварии** и/или **структурни реформи**. През последните години в резерва влизат и допълнителни средства – за **фискална устойчивост** или **допълнителни фискални мерки**, които също играят ролята на буфери.

Резерв за непредвидени и неотложни разходи 2000 - 2009 (млн. лв.)										
Резерв в републикански бюджет, от който:	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
- Резерв за структурни реформи	176	116	89	20	32	219	49	61	109	100
- Резерв за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии	30	40	50	52	56	56	120	70	80	90
- Резерв за фискална устойчивост	-	-	-	-	-	-	-	-	300	-
- Резерв за допълнителни фискални мерки	-	-	-	-	-	-	-	-	-	400
ВСИЧКО	206	156	139	72	88	274	169	131	489	590

Източник: ИПИ, въз основа на Закон за държавния бюджет за съответните години

Реалността показва, че правителствата харчат много повече допълнителни средства от предвидените в резерва, тоест желанието за извънредни разходи надвишава в пъти предвидените буфери. Подобно разминаване е крайно притеснително, но не бива да ни учудва, имайки предвид, че парите далеч не отиват само за бедствия и аварии или структурни реформи, а в голямата си част просто финансират правителствени текущи разходи.

Прави впечатление, че през последните години (2008 и 2009 г.) бяха заложили по-големи суми в резерва, което се обяснява от появата на нов буфер – за **фискална устойчивост**. Резервът в частта за фискална устойчивост през 2008 г. на практика замести т. нар. 90-процентно правило от предходните години. Целта на този буфер бе да осигури някаква гъвкавост в хода на изпълнението на бюджета и да намали фискалните рискове. През 2009 г. този нов буфер бе прекръстен на резерв за **допълнителни фискални мерки** и тогава за пръв път бяха заделени повече средства в резерв (в началото на годината) от това, което всъщност се разходва като допълнителни харчове. Движението на допълнителните харчове и на резерва се вижда на долната графика.

Източник: МФ, ИПИ

Въпреки това, събитията от 2009 г. не означават, че правителствата са станали по-предвидими в харчовете си. Залагането на голям буфер, който може да бъде изразходван практически за всичко, не дисциплинира правителствата, а по-скоро им дава свободата да покрият допълнителните си разходи от вече гласувания в началото на годината буфер.

С ревизията на бюджет 2010 бяха одобрени 1,15 млрд. лв. допълнителни разходи, които бяха сложени именно в този резерв – за допълнителни фискални мерки. Това, че чисто счетоводно те биват отчитани като част от този резерв, не променя факта, че това не са предвидени в началото на годината разходи, а са именно допълнително одобрени харчове. Гласуваните допълнителни средства за 2010 г. са предназначени за изчистване на задължения към бизнеса, премиране на тютюнопроизводителите, субсидия за НК „Железопътна инфраструктура“, финансиране на изграждането на автомагистрала „Люлин“ и социално подпомагане.

ОТ КЪДЕ ИДВАТ ПАРИТЕ ЗА ДОПЪЛНИТЕЛНИ РАЗХОДИ И КОЙ ГИ ОДОБРЯВА?

Основният източник, който генерира средствата за извършване на допълнителни разходи през годините е преизпълнението на приходите в републиканския бюджет. Тези „неочаквани“ (и съответно незаложени) приходи бяха плод както на добра икономическа конюнктура, така и на целенасочена политика. Не е тайна, че съставянето на приходната част на бюджета у нас се основаваше на изключително консервативен подход. Следването на този подход не бе породен изцяло от загриженост на политиците да не „издънят“ бюджета. Стимулите на управниците се криеха в това, че подценяването на приходите в крайна сметка ще осигури натрупването на свръх постъпления, които впоследствие ще могат да бъдат изхарчени по тяхно усмотрение, често набързо и непрозрачно.

Източник: МФ, ИПИ

Както показва графика по-горе, на практика във всички години от 2000 до 2008 г. изпълнението на приходите надвишава плана. В периода 2004 – 2007 г. се наблюдават четири поредни години на свръх постъпления от над 1 млрд. лв. на година. Единствено през 2009 г. отчетените приходи са под заложените – при това с над 4 млрд. лв. по-малко. Това не пречи на държавата отново да направи допълнителни разходи, макар и по-малко от предходните години.

Таблицата по-долу показва детайлно източниците и отговорността за всички допълнителни разходи в периода 2000 – 2009 година. Колко средства са от:

- **резерва**, одобрени от Министерски съвет;
- **излишъка**, одобрени от Министерски съвет по предложение на министъра на финансите или от Народното събрание по предложение на Министерски съвет;
- **дарения и помощи**, одобрени от министъра на финансите.

Допълнително одобрени бюджетни кредити за периода 2000 - 2009 година (млн. лв.)										
Източник и решение за разходване	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Резерв за неотложни и непредвидени разходи (Министерски съвет)	183	63	84	16	43	201	162	136	488	334
Преизпълнение на приходи (Министерски съвет)	687	437	525	949	1 034	413	261	304	-	-
Преизпълнение на приходи (Народно събрание)	-	-	-	-	-	-	-	958	538	-
Дарения и помощи (Министър на финансите)	-	-	-	-	-	-	25	29	68	66
ВСИЧКО	870	499	609	965	1 077	615	448	1 427	1 094	399
% от БВП	3.2%	1.6%	1.8%	2.7%	2.7%	1.4%	0.9%	2.4%	1.6%	0.6%
% от разходите по КФП	7.7%	4.2%	4.8%	6.9%	7.1%	3.7%	2.4%	6.5%	4.3%	1.6%

Източник: МФ, ИПИ

* В скоби е показано от кой са одобрени средствата.

Голяма част от допълнителните разходи през разглеждания период са били направени от изпълнителната власт (одобрени от Министерския съвет и/или министъра на финансите) и не се били одобрени непосредствено от Народното събрание.

Тази практика в един момент наложи промяна на правилата. От началото на 2006 г. бе въведен праг от 1,5 на сто от разчета на приходите по консолидираната фискална програма, над който всички допълнителни разходи трябва да се гласуват в пленарна зала². Причината – неконтролируемостта на харчене на допълнителни разходи от правителството, без те да са одобрени от Парламента. В резултат на това, през 2007 и 2008 г. големите допълнителни харчове от излишъка бяха гласувани от Народното събрание.

Харчовете от резерва за неотложни и непредвидени разходи се правят след одобрение от Министерски съвет, но средствата в този резерв първоначално се гласуват от Народното събрание. Казано по-просто, законодателят одобрява наличието на резерв, а изпълнителната власт одобрява конкретните разходи от него – отговорността е донякъде споделена.

² Чрез промяна на чл. 35 в Закона за устройството на държавния бюджет. За повече информация виж Приложение I.

Независимо от това как точно са похарчени средствата, тоест от къде са взети и кой ги е одобрил, прави впечатление, че липсва какъвто и да е било предварителен и/или последващ анализ за ефектите.

ЗА КАКВО СЕ ХАРЧАТ ДОПЪЛНИТЕЛНО СРЕДСТВА?

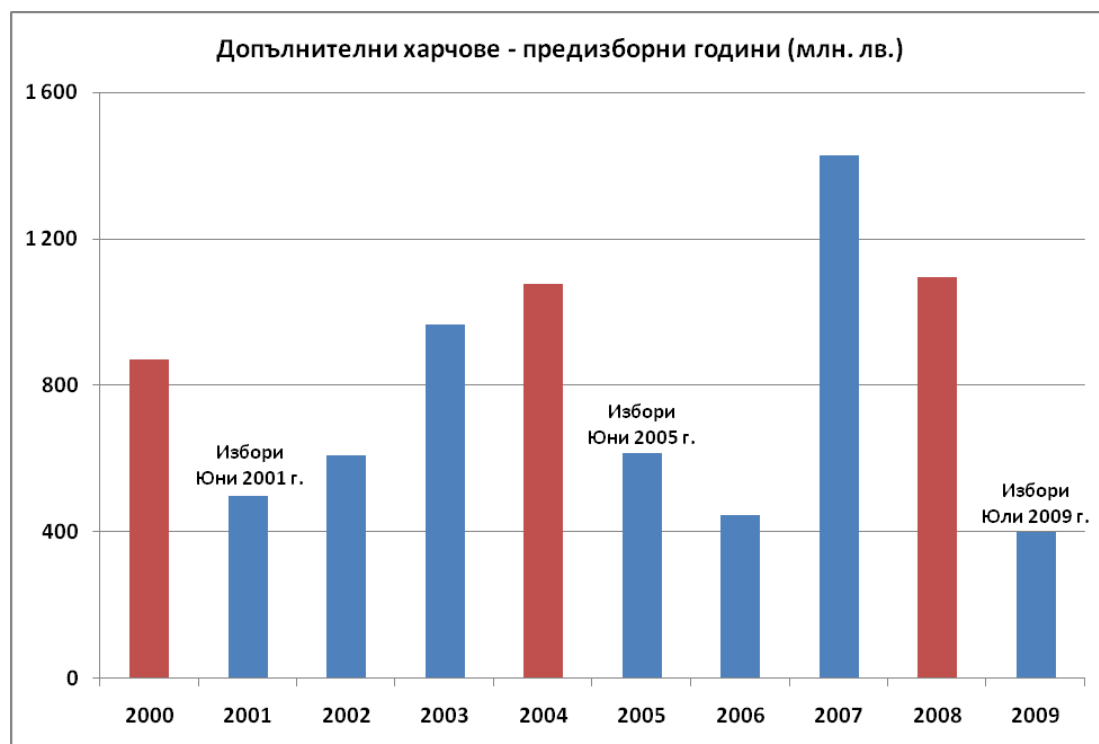
За разглеждания период 2000 – 2009 г. най-много допълнителни бюджетни кредити са получили:

- **Общините – 1,4 млрд. лв.** допълнителни средства през годините. Не разполагаме с подробни данни за общините за целия разглеждан период. Въпреки това, от разполагаемите данни до 2007 г. е видно, че най-много допълнителни средства са насочени към най-големите общини – София (122 млн. лв.) и Пловдив (77 млн. лв.).
- **НОИ – 731 млн. лв.** допълнителни средства. Голяма част от тези средства (428 млн. лв.) са за пенсии (основно за еднократни добавки за месец декември), заделени от излишъка през 2008 година.
- **Министерство на финансите – 518 млн. лв.** допълнителни средства. Половината от тези средства (240 млн. лв.) са от излишъка през 2007 г. и са предназначени за Фонд „Републиканска пътна инфраструктура“. С тях са разплатени вече извършени ремонтни дейности.
- **Министерство на отбраната – 512 млн. лв.** допълнителни средства. Министерството традиционно получава допълнителни кредити, като най-много е получило през 2007 г. – около 120 млн. лв., предимно от излишъка. Парите са предназначени основно за разплащания, обвързани с хеликоптерите „Кугър“ и самолетите „МИГ“ 29, както и за доставка на ново въоръжение и оборудване на армията.
- **Министерство на икономиката – 492 млн. лв.** допълнителни средства. Министерството редовно получава допълнителни кредити, които се финансират от преизпълнение на собствените му заложене приходи. Най-много допълнителни кредити (131 млн. лв.) са одобрени през 2003 година.
- **Министерство на регионалното развитие и благоустройството – 433 млн. лв.** допълнителни средства. Най-много пари министерството получава през 2004 г. (167 млн. лв.) основно за ремонт и изграждане на инфраструктурни обекти, в т.ч. автомагистралаи.
- **Министерство на здравеопазването – 427 млн. лв.** допълнителни средства. Министерството получава най-много средства (125 млн. лв.) през 2004 г., основно за уреждане на просрочени задължения на болниците за доставени лекарства, медицински консумативи и енергия.
- **Министерство на образованието, младежта и науката – 414 млн. лв.** допълнителни средства. Министерството получава сравнително постоянно допълнителни кредити, в т.ч. над 43 млн. лв. през 2009 г. за ремонт и оборудване на студентски общежития и столове, както и за подобряване на образователната инфраструктура на държавните висши училища.

Тези примери са повече от достатъчни за да илюстрират характера на допълнителните харчове в страната – просто финансират текущите разходи на държавата в различни сфери. Прави впечатление пълната непрозрачност при одобрението на допълнителни разходи за общините, както и какъвто и да е последващ контрол.

ИЗБОРИ И ДОПЪЛНИТЕЛНО ХАРЧЕНЕ

Данните ясно показват склонността на управляващите да харчат значителни средства предизборно. Оказва се, че точно годините, предхождащи парламентарни избори, а именно 2000, 2004 и 2008 г., са все години на много високи допълнителни харчове. Нещо повече, предходната на предизборната година също е силна откъм допълнителни разходи (2003 и 2007 г.). В същото време, самата изборна година (изборите са в средата на годината) е далеч по-слаба откъм допълнителни харчове. Изборните резултати през годините обаче, ясно показват, че тези разходи не постигат очаквания от управляващите ефект върху гласоподавателите.

Източник: МФ, ИПИ

Всъщност, изследвания³ на професора от Харвардския университет Алберто Алесина се занимават именно с този въпрос: Как правителствата променят фискалната си политика преди избори и какъв е ефектът върху гласоподавателите? Професор Алесина откроява различни случаи на правителства, които са направили масирани харчове в края на мандата си и не са постигнали по-добри резултати на изборите. Данните от последните 10 г. в България потвърждават това. Нещо повече, изследванията на професор Алесина сочат, че правителства, поддържащи разумна бюджетна политика, в т.ч. на съкращения в трудни времена, не губят подкрепата си и биват преизбирани.

³ [Fiscal adjustments: lessons from recent history](#); Alberto Alesina, Harvard University 2010

ИЗВОДИ И ПРЕПОРЪКИ

Анализът на допълнителните харчове на българските правителства в периода 2000 – 2010 г. разкрива склонността на родните управници да харчат допълнителни средства през и особено в края на годината. За целия разглеждан период сумата на допълнителните харчове достига почти 10 млрд. лв., като 1 от всеки 20 лева похарчени от държавата е допълнителен харч – непредвиден в бюджета, а одобрен допълнително. В общия случай, допълнителните разходи се правят набързо и непрозрачно, като липса какъвто и да е анализ за ефекта от разходването на тези средства.

Най-много допълнителни разходи се правят в годините, предхождащи парламентарни избори, което обаче никога не води до благоприятен резултат на изборите за управляващите. Спорен е въпросът до каква степен този бум на допълнителните разходи преди избори се дължи на желанието да се стимулират гласоподаватели и до каква степен може да се говори за разходи „като за последно“ в края на управлението. И в двата случая, мотивите за допълнителните харчове са изкривени и са в ущърб на обществото – данъкоплатците плащат, а ефект няма. Подробните данни за допълнителните харчове потвърждават това – в огромната си част това не са разходи за бедствия и аварии или пък за структурни реформи, а просто се покриват текущи разходи на администрацията.

През последните години се наблюдава по-голяма прозрачност на допълнителните разходи – главно поради промяната в Закона за устройство на държавния бюджет през 2006 г., което не позволява харченето на огромни средства без да са гласувани в пленарна зала. Голямата част от масивните допълнителни харчове през 2007 и 2008 г. бяха гласувани в Народно събрание, както и допълнителните разходи за 2010 г. (гласувани с ревизията на Бюджет 2010). Дебатите в пленарна зала направиха допълнителните харчове донякъде по-прозрачни, но това не е достатъчно. Трябва да се работи по-посока на установяването на ясни правила – за допустимия размер на допълнителните харчове и за одобрението на Парламента, за обосновката на тези разходи и за постигнатите резултати, както и въобще за отчетността на направените допълнителни разходи.

Препоръките на ИПИ за постигане на по-голяма прозрачност и по-голям ефект от допълнителните разходи са:

- **Всеки допълнителен разход да се гласува от Народното събрание** – разходите на държавата се гласуват в Народното събрание при приемането на държавния бюджет и е нормално всеки допълнителен разход също да бъде подложен на гласуване. Независимо от размера или източника (резерв, изпълнение на приходи или др.), допълнителните разходи следва да бъдат гласувани от народните представители. Когато се правят допълнителни разходи от резерва за неотложни и непредвидени разходи, които не са конкретно разписани в закона (тоест заложените буфери), те също да бъдат гласувани от Народното събрание.
- Задължително всяко харчене на допълнителни средства да бъде **аргументирано и придружено от икономическа оценка на разходите и ползите**. Особено важно е тези анализи да бъдат на разположение на народните представители и обществото преди и по време на обсъждането им.
- **Министерство на финансите да изготвя и публикува отчет на всички допълнителни харчове през годината** – как са били похарчени средствата и какви са постигнатите резултати.

Извън конкретната процедура за правене на допълнителни разходи, темата обхваща и въобще фискалната политика на страната. Ревизията на бюджет 2010 показва, че в рамките на годината могат да настъпят много промени по отношение на държавния бюджет – при голямо разминаване на очаквания и реалност. По-строгите правила при допълнителните харчове изискват от само себе си и по-строги правила въобще по отношение на фискалната политика. Две по-основни препоръки в този аспект:

- Одобряването на **бюджет с прекомерен дефицит** (над 3% от БВП) да е възможно само с одобрение от **мнозинство от две трети от народните представители** в Парламента. Независимо дали преминаването на границата от 3% от БВП дефицит се залага още в началото или се налага през годината под формата на последваща ревизия, то гласуването трябва да бъде с квалифицирано мнозинство – 2/3 от народните представители.
- В случай на **преизпълнение на приходите** парите да се прехвърлят във **фискалния резерв** и да се използват за **погасяване на публичен дълг и структурни реформи** – пенсионна и здравна реформа. Наличието на повече средства не бива да се използва като оправдание за повече текущи разходи, така както се случваше през последните десет години. Този допълнителен ресурс трябва да се използва за погасяване на публичен дълг и реформи, насочени към намаляване на системни рискове (в т.ч. демографски) в страната.

Всичко това е от особена важност сега, когато фискалната политика на страната е изправена пред сериозно изпитание – две поредни години на прекомерен дефицит и предстояща 2011 г. с бюджетно салдо на ръба. Строгата фискална политика, в т.ч. по отношение на допълнителните харчове, е необходима повече от всякога за гарантиране на сигурността, връщане на доверието и по-бързото възстановяване на икономиката.

Всеки допълнителен разход през 2011 г. може да доведе до прекомерен дефицит и да препъне както възстановяването, така и членството ни в еврозоната. За да влезем в групата на фискално „разумните“ страни, следващата година трябва да бъде първата, в която няма да се правят допълнителни разходи, освен тези, гласувани в Бюджет 2011.

България трябва да се поучи от вече отиващата си 2010 г. – година, през която фискално отговорните и разумни страни в Европа тръгнаха нагоре и оставиха кризата зад себе си, а страните с проблеми пред фискалните останали на място или дори задълбочиха проблемите си. България разпусна бюджетната дисциплина и бе наказана – прекомерен дефицит, липса на доверие, липса на инвестиции, продължаващ спад на заетостта, високи лихви и несигурност за бизнеса. Следващата година може да бъде годината на възстановяването, както по отношение на доверието, така и на заетостта и инвестициите, но това ще бъде предопределено до голяма степен от бюджета. Разумната бюджетна политика, тоест тази без прекомерен дефицит, е единственият път към бързото възстановяване.

* * *

ПРИЛОЖЕНИЕ I

Възможностите да се похарчат повече средства от гласуваните в Закона за държавния бюджет (тоест да се одобрят допълнителни бюджетни кредити) са записани в **Закона за устройство на държавния бюджет** и са следните:

- Министерският съвет може да одобри допълнителни бюджетни кредити от **резерва** за неотложни и непредвидени разходи (чл. 35, ал.1 от ЗУДБ).
- Министерският съвет по предложение на министъра на финансите може да одобри допълнителни бюджетни кредити в размер **до 1,5 на сто от разчета на приходите по консолидираната фискална програма** за съответната година, когато те са покрити от преизпълнение на собствени приходи и/или от разкриване на нови приходоизточници (чл. 35, ал.2 от ЗУДБ). Алинеята се прилага без да се влошава балансът на консолидираната фискална програма.
- Допълнителни бюджетни кредити над размера по горната алинея се **одобряват от Народното събрание** по предложение на Министерския съвет, когато те са покрити от преизпълнение на собствени приходи и/или от разкриване на нови приходоизточници, без да се влошава балансът на консолидираната фискална програма (чл. 35, ал.4 от ЗУДБ).
- Министърът на финансите може да одобри допълнителни бюджетни кредити за **средствата от дарения, помощи и други безвъзмездно получени суми** (чл. 35, ал.5 от ЗУДБ).
- Председателят на Народното събрание може да одобри бюджетни кредити от **резерва по бюджета на Народното събрание** при неотложни непредвидени разходи (чл. 35, ал.6 от ЗУДБ).
- Висшият съдебен съвет може да одобри допълнителни бюджетни кредити от **резерва по бюджета на съдебната власт** при неотложни непредвидени разходи (чл. 35, ал.7 от ЗУДБ).

Пояснение за резервите: В републиканския бюджет, в бюджета на Народното събрание и в бюджета на съдебната власт се предвиждат резерви за неотложни непредвидени разходи (чл. 11, ал.1 от ЗУДБ). Размерът на резервите по републиканския бюджет, бюджета на Народното събрание и бюджета на съдебната власт се определя с годишния закон за държавния бюджет. Резервът по републиканския бюджет се използва по решение на Министерския съвет. Подобни резерви са предвидени и по бюджетите на НЗОК и НОИ, но те не са част от държавния бюджет. Резервите за неотложни непредвидени разходи в бюджета на Народното събрание и в бюджета на съдебната власт са пренебрежимо малко на фона на резервите в републиканския бюджет.

Мотиви при изменението на чл. 35 от Закона за устройство на държавния бюджет в края на 2005 г., тоест към сега действащите текстове: *„Предлаганите промени в чл. 35 съответстват на утвърдените добри бюджетни практики съществени суми от преизпълнението на приходи да се разходват след санкция на Народното събрание, като с оглед осигуряването на известна гъвкавост и оперативност се дава възможност на Министерския съвет по предложение на министъра на финансите да одобрява допълнителни бюджетни кредити до определен размер, обвързан с разчета на приходите по консолидираната фискална програма за съответната година. По същите причини за сметка на средствата от дарения се дава възможност на министъра на финансите да одобрява допълнителни бюджетни кредити с оглед разходването на тези средства чрез бюджетите на първостепенните разпоредители с бюджетни кредити да бъде в съответствие с волята на дарителите.“*

* * *

* * *

ПРИЛОЖЕНИЕ II

С П Р А В К А ЗА ОДОБРЕНИ БЮДЖЕТНИ КРЕДИТИ ПО РЕДА НА ЧЛ. 35 ОТ ЗУДБ ЗА ПЕРИОДА 2000-2009 г.

/млн. лв./

Година	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009
Основание										
чл. 35, ал. 1 от ЗУДБ	182,6	62,5	84,1	15,5	42,8	201,2	161,6	136,2	488,4	333,6
в т.ч. за сметка на резерва за непредвидени и неотложни разходи по чл.1, ал.2, т.4 от ЗДБРБ за съответната година:										
- за структурни реформи	176,8	58,6	76,9	6,4	32,0	176,9	46,3	56,0	108,5	86,2
- за предотвратяване и ликвидиране на последиците от бедствия и аварии	5,8	3,9	7,2	9,1	10,8	24,3	115,3	80,2	80,4	61,1
министерства и ведомства	5,8	3,9	7,2	9,1	10,8	24,3	28,2	14,6	8,1	5,2
общини							87,1	65,6	72,3	56,0
- за фискална устойчивост/допълнителни фискални мерки									299,5	186,3
чл. 35, ал. 2 от ЗУДБ	687,4	436,8	525,2	949,3	1033,9	413,4	261,2	303,9		
- за сметка на преизпълнение на приходите по републиканския бюджет	505,3	236,4	298,1	660,5	860,1	274,2	231,3	302,3	0,0	0,0
министерства и ведомства, Сметна палата и КФН	167,4	189,2	76,7	313,0	561,6	143,9	163,7	257,2		
автономни бюджети	100,1	15,0	10,9	23,3	122,7	14,7	21,5	1,2		
общини	237,8	32,1	210,5	243,7	155,2	34,3	35,8	33,7		
други		0,1	0,0	80,5	20,6	81,3	10,3	10,2		
- за сметка на преизпълнение на собствени приходи на министерства и ведомства, Сметна палата, Комисия за финансов надзор и автономни бюджети	182,1	200,4	227,1	288,8	173,8	139,2	29,9	1,6		
чл. 35, ал. 4 от ЗУДБ								958,0	537,5	
чл. 35, ал. 5 от ЗУДБ							24,8	29,3	68,0	65,8
ВСИЧКО:	870,0	499,3	609,3	964,8	1076,7	614,6	447,6	1427,4	1093,9	399,4

Източник: МФ въз основа на подадено заявление за достъп до информация от ИПИ

* * *

ЗА ИПИ

Мисията на ИПИ е да развива и защитава пазарните подходи за преодоляване на предизвикателствата, пред които гражданите на България и в региона са изправят. Тази мисия се преследва още от 1993 г., когато Институтът е официално регистриран като неправителствена организация (№ 831344929 от 15 март 1993 г., 729/XI/VI, стр. 169.).

Целите на ИПИ са да предоставя независима оценка и анализ на политиката на правителството, както и да служи като трибуна за обмяна на възгледи и мнения на икономисти и наблюдатели по различни въпроси.

ЗА КАМПАНИЯТА НА ИПИ: „РАЗХОДИТЕ НА БЪЛГАРСКАТА ДЪРЖАВА“

От началото на 2010 ИПИ започна нова кампания, която чрез наблюдение и анализ на държавните разходи ще оценява прозрачността, обосноваването и ефективността им. Дългосрочната цел е намаляване на разходите на държавата и повече свобода за гражданите.

За повече информация:

За кампанията: <http://ime.bg/bg/articles/publikacii-i-statii-ot-kampaniyata-na-ipi-razhodite-na-bylgarskata-dyrjava/>

Петър Ганев, 02/952 62 66, ganev@ime.bg

Кампанията се финансира чрез **индивидуални дарения**.

Можете да станете част от кампанията с идеи и дарение.

Дарение по банкова сметка:

Банкова сметка на ИПИ в лева:
IBAN: BG54 UNCR 7630 1039 2234 15
BIC: UNCRBGSF
УниКредит Булбанк
ул. Калоян №3, София

Дарение чрез Ерау

Плащането се осъществява чрез ePay.bg - Интернет системата за плащане с банкови карти и микросметки.

Дарение чрез SMS:

Вече можете да подкрепите кампанията на ИПИ „Разходите на българската държава“ за по-прозрачни, по-ефективни и по-ниски държавни разходи като изпратите SMS с текст **DMS IPI** на единен дарителски номер **17 777** (за абонати на GLOBUL, VIVACOM и M-Tel)

За изпращането на дарителски SMS ще бъдете таксувани с 1,20 лв. с ДДС.

За повече информация относно SMS -те посетете <http://www.dmsbg.com/>